

թացքին մէջ իրարմէ տարբեր ուղղութիւն բռնելով բաւականին հեռացած են և եւրանգաւորուելով ու եղանակաւորուելով թէ հնչումնին և թէ իմաստնին ալ փոփոխած: Իսկ թէ ինչպէս անոնք բուն իմաստնին կորանցուցած և իրենց յատուկ զատ զատ նշանակութիւնն ունեցած են, թո՛ղ բժշկապէս Մ. Ս. Գարբիէլեան ինքը խօսի իր այն՝ յօդուածին մէջ, որ Սասր Բաբերի Հայերէնի մէջ վերնագիրը կը կրէ:

«Օրինակներ անթիւ են, կ'ըսէ Մեծ. յօդուածագիրը, այն բառերուն, որք սկզբնապէս և ստուգարանօրէն շատ պարզ և աննշան բան մը ցոյց կու տան, սաւայն գործածութեան շնորհիւ իրենց բարձրօրէն զարգացած հիմնարկութեան մը վիճակի մը գործողութեան քաջայայտ նշանակութիւնը: Օր. post բառը սկզբնապէս ձող կամ ձաղ կը նշանակէր, յետոյ կիրարկուած իրարմէ տարբեր հեռաւորութեամբ տեղակած ձողեր, կոյանի և հանգրուանի նշաններ ցոյց տալու և վերջապէս առած է կառավարական թղթատարութեան արդի ահագին զրութիւնը ցոյց տուող նշանակութիւնը: Նոյնպէս դող բառը, ժողովուրդը կը նուիրագործէ զայն, անոր ձեւը, գոյնը, նոյն իսկ իմաստը կը փոխէ և չեղմին հետ կը նոյնացնէ»:

«Քիչ կայ լեզու, կ'ըսէ Այսրենեան², որուն բառերը ժամանակաւ չի սղին, չամփոփուին թօթափելով ոչ էական մասունքը՝ էական տարրէն կամ արմատէն. աւտով ձեւացած են շատ նորագոյն լեզուներ, կամ թէ ասով առած են իրենց նոր կերպն ու կերպարանը»: Այսպէս եղած է նաև հայերէնի համար. Համարիկ բայը զրաբարի մէջ կը նշանակէր կարծել, վարկանել, «ա»ին անկումով եղած է համրել, հաշուել, (սայմագ): Վայելի, (սէֆա սիրւմէք) վայել (եագըջմագ): Նոյնպէս «փող» բառը պողպա և պորոս կը նշանակէ, իսկ պողի = այրթլամագ, և աւելի վերջերը պեղի = փորել, հանել, նոյն արմատէն ըլլալով իրենց յատուկ գործածութիւնը ունեցած են: Դիտել բայը հին լեզուի մէջ

կը նշանակէր սպասել, մինչդեռ հիմա աշխարհիկ լեզուին մէջ պարզապէս նայի կը նշանակէ, («սէյրէթ»), թէև իր հին իմաստը պահած է ցարդ ակնդէտ բառին մէջ: Զգի կը նշանակէր երկնցնել, և հիմա կը նշանակէ թողոյ, պորագմագ: Օրինակներ շատ են:

Միթէ այս օրէնքով չ'է որ լեզուները (առանց բացառութեան) ունեցեր են 'Homonymie բառը, որ լեզուաբանութեան մէջ նշանակելի կարևորութիւն մ'ունին այսօր:

Ուրեմն, կրցանք կարծեմ բաւականին հաստատել որ կարծ և կեղծ արմատները նմանաձայնութեան կանոնով միևնոյն ձեւը և կազմը ունին, «բ» ի և «դ» (լ) ի փոխանակութեամբ: Ինչ. սուր, սուր, սլահամ, սրահամ, անգլ. year, տն, յեւր, և աւելի բացայայտ կը տեսնենք այս պարագան ընկելով ռամկօրէն: Անգրագէտ շինականը կ'ըսէ. «չեմ կրնար երկրորդ, կըրնայ տեսնելու կ'ըն»։ Այս օրէնքով է որ դարձեալ մեր բացասական բայերու մէջ «յ»ը «բ»ի փոխուած է, Օր. չեմ ի լսել, = չեմ լսեր, կ'ըն: —

* *

Իսկ զալով կասկածել և կարծելին կ'ընդունինք թէ նոյն են անոնք: Արդէն Հիւսյըլման բացատրած էր զայն Հանդէս ամսօրեային մէջ կայծ — կայծ — ել ձեռով որմէ սղումով կ'ունենանք կասկածել և «յ» ին և «բ»ին լծողութեամբ կայծի, կործի: Մեծանուն հայագէտը կ'ընդունէր նաև որ կեղծ և կեղծ արմատները միևնոյն են և պատեանի նշանակութիւն կու տան, ինչ որ մեր ալ զարգափարը կը շօշափէ կերպով մը:

ԱՍՏՈՒՐ. Գ. ԶՕՐԱԶԱՆՆ

1. Տէս, Բզմզ. Արեւի թիւ.
2. Հմմտ. քննի. քնն. Հ. Ա. Այսրենեան, էջ 275.
3. Homonymie, 'նոյնաձայն և ալլիմաստ բառեր: Օր. կոյս = (կողմ, աղշիկ) այս = (չար ոգի, առիկա): Հարի, պէհա, յարի (զատիկոն): Հոս, բոյր, հոս = երաժակ կէն: